

1. Lze se naučit postupům a metodám podle příručky?

Hana Košťálová

„Jsem ráda, že jsem si konečně mohla vyzkoušet metodu INSERT na vlastní kůži. Zním ji z literatury už hodně let, ale tak nějak mi neseděla, nevěděla jsem, jak bych ji vlastně měla se žáky využít. Proto oceňuji možnost konečně si ji sama vyzkoušet a přijít jí na chuť. Teď už si dokážu představit, v čem by mohla být pro mé žáky přínosem.“

Citujeme nedávnou účastnici kurzu pro učitele zaměřeného na metody vhodné pro rozvíjení čtenářství. Místo metody INSERT si dosadíte jakoukoli jinou metodu – význam sdělení bude stejný. Učitelé dávají přednost tomu, aby si metody, které zatím nepoužívají, mohli vyzkoušet na vlastní kůži a pak je reflektovat a analyzovat společně s kolegy. Teprve potom si naplánují, jak metody zavedou do své praxe.

Z prvních dvou odstavců jsou jasná omezení jakékoli příručky, která chce přinést učitelům praktické náměty. Podle papíru se pracuje hůř, než když máme za sebou vlastní zkušenost. Ta nám umožní nejen si snáz představit, jak metoda funguje, ale také to, na jaká úskalí se při práci s ní může narazit a jak je lze případně překonat.

V této příručce najdete tedy praktické tipy do výuky, ale víme, že přenést je do praxe přímo je těžké. Doporučujeme si je nejdříve vyzkoušet třeba se sborem nebo aspoň s kolegyněmi v kabinetě. Zkuste si metody opravdu provést – s čtením textu, s tvořením otázek, s diskusí atd. podle příručky, protože ani společným popovídáním nad jejich popisem, bez vyzkoušení si jejich zavedení do třídy neusnadníte.

„Mě překvapilo, že tohle je metoda INSERT. Naučila jsem se ji v semináři pana XY úplně jinak: říkal, že to jsou dvě značky, jedna znamená, že to, co je v textu, vím, a druhá znamená, že to, co je v textu, nevím. Mně to připadalo takové divné, tak jsem tu metodu nepoužívala, ale teď vidím, že má docela logiku, když se nezkomolí.“

Příručka přináší metody, které jsou v českém prostředí již částečně známé, a to především díky programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Ten přináší v základní sadě kolem padesáti rozmanitých metod pro práci při čtení, před čtením i po dočtení, z nichž některé jsme zahrnuli do této příručky. Příručka ale není vyčerpávající a mnoho dalších metod zůstalo stranou.

Některé z metod se lidovým podáním přeměnily k nepoznání a tak vstoupily do českého pedagogického folklóru. Jejich autoři by pravděpodobně mnohé ani nepoznali a asi by se k českým verzím ani nehlásili. Bohužel, tomuto procesu postupného planění metod nelze dost dobře zabránit. V tomto sborníku se snažíme popisovat metody tak, jak byly vyvinuty a ověřeny. Jen tak může zůstat zachována jejich funkčnost. Pokud jste se někde setkali s tím, že při čtení s otázkami se děti navzájem zkoušejí z toho, co si zapamatovaly z textu – nejde o metodu čtení s otázkami. Pokud jste se setkali s tím, že v metodě INSERT si mají žáci zaškrtnout fajfkou „vím“ a mínusem „nevím“ – nejde o metodu INSERT. Pokud jste se setkali s tím, že děti při čtení s předvídaním nemusejí svoje předpovědi zdůvodnit – nejde o metodu čtení s předvídaním. A tak bychom mohli pokračovat dál a dál.

„Jestlipak ty metody vůbec fungují? Kolega říkal, že jsou na nic. Že děti vůbec nepochopily, co mají dělat, když po nich chtěl, aby si udělaly výpisek a ten pak okomentovaly vlastními slovy.“

Metody zařazené do této příručky jsou tzv. evidence-based, to znamená, že prošly výzkumem ověřujícím to, zda skutečně fungují. Rozvíjejí-li za stanovených podmínek opravdu to, co deklarují. Jinými slovy, pokud učitel metodě porozumí a využívá ji v souladu s tím, jak byla zkonstruována, má značnou naději, že bude u dětí dosahovat těch cílů, které metoda slibuje.